

Sammenfatning av rapporten "Som elevene ser det. Analyse av den nasjonale undersøkelsen "Elevinspektørene" i 2005." Av Harald Furre, Inger-Johanne Danielsen, Rune Jamt og Einar M. Skaalvik

Oxford Research har på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet analysert resultatene fra Elevinspektørene våren 2005. De har analysert både de obligatoriske og de frivillige spørsmålene, og de har sett på resultatene fra årstrinn 5 til og med VKII (undersøkelsen er obligatorisk bare for 7. trinn, 10. trinn og grunnkurs i videregående).

Som i tidligere undersøkelser er elevene i den norske skole generelt sett godt fornøyd med skolen sin. Det store flertallet av elevene viser god sosial trivsel og føler seg sosialt inkludert.

Men det finnes elever som ikke trives like godt. 4,5 % av elevene oppgir at de blir mobbet en eller flere ganger i uka, og 3,5 % at de blir mobbet flere ganger i måneden. Guttene opplever mer mobbing enn jentene, og det er noe mer mobbing på mellomtrinnet og ungdomstrinnet enn på videregående. Dette er tall som stemmer overens med andre undersøkelser, og resultatene viser dermed ingen klar nedgang i forekomsten av mobbing. 55-60 % av elevene ga positive svar på tilleggsspørsmål om lærerne passer på at elevene ikke blir mobbet og om det er vanlig blant elevene å si fra når noen blir mobbet. Men det betyr samtidig at mye mobbing skjer uten at medelevene reagerer og uten at lærerne kjenner til det eller gjør noe med det.

Den sosiale trivselen er større enn trivselen med det faglige arbeidet. Svarene på ulike spørsmål om interesse og engasjement i skolearbeidet var langt fra entydige. Ca. 80 % av elevene svarte at de er interessert i å lære enten i de fleste fagene eller i mange fag. Det kan gi inntrykk av høy motivasjon for å lære på skolen. Men samtidig svarte 20 % at de ikke trives med skolearbeidet (i det hele tatt eller i mindre grad), mens nesten 60 % svarte at de trives "i noen grad". Halvparten av elevene føler ikke at de får utfordringer av lærerne som gjør at de får gjort sitt beste i skolen. Under halvparten av elevene i ungdomsskolen og i videregående skole opplever at de har lærere som er flinke til å få dem interessert i å lære i mange eller de fleste fag, men nærmere 70 % av elevene svarer det samme på mellomtrinnet.

Selv om en del av elevene var kritiske til lærernes evne til å gi utfordringer og gjøre elevene interessert i å lære, ble lærerne overveiende positivt vurdert når det gjelder ta elevene på alvor og behandle elevene med høflighet og respekt.

Elevene opplever å ha relativt liten innflytelse eller medbestemmelse på skolen, både med det faglige arbeidet og regler som skal gjelde på skolen. 63 % av elevene på mellomtrinnet og 45 % av elevene på ungdomstrinnet og i videregående opplevde at de ikke har medbestemmelse i arbeidsplaner i noen fag, og ca. en tredjedel av elevene på ungdomstrinnet og i videregående opplevde at det ikke er mulig å medvirke i vurdering av eget arbeid i noen fag. Over halvparten av elevene på ungdomstrinnet og i videregående svarte at elevene ikke i det hele tatt, eller bare i mindre grad, er med på å bestemme

hvilke regler som skal gjelde på skolen. Mange elever svarte "vet ikke" på dette spørsmålet.

Resultatene fra noen av tilleggsspørsmålene i Elevinspektørene viser at elevene rapporterer om mangel på ro og orden på skolen. Om lag 20 % av elevene opplever at det ofte og 50 % at det noen ganger er plagsomt mye bråk og uro i timene. Samtidig oppgir 30 % av elevene at det ofte er slik at elevene ikke hører etter når læreren snakker, og 50 % at det noen ganger er slik.

Elevenes kjennskap til læreplanmålene i de ulike fagene er mangelfull. 18 % av elevene svarer at de ikke kjenner målene i noen fag, mens 42 % svarer at de bare kjenner målene i noen få fag. På et tilleggsspørsmål svarte under halvparten av elevene at læreren hadde klargjort hva som skal til for å få ulike karakterer i alle fag eller i mange fag.

Elevenes vurdering av de fysiske forholdene varierte sterkt med hvilke forhold det ble spurt om. Over halvparten av elevene er misfornøyd med de sanitære forholdene (toalett og dusj) og luftkvaliteten (kun spurt om på ungdomstrinnet og i videregående skole). Mest fornøyd var elevene med skolegården, renholdet ved skolen, skolebiblioteket og lærebøker, materiell og utstyr. Elevene i videregående skole var mer fornøyd med de fysiske forholdene enn elevene i grunnskolen.

I skoledebatten hender det at trivsel settes opp som en motsetning til læring. Interesse og innsats er imidlertid forutsetninger for læring. Derfor er det viktig å merke seg at trivsel med det faglige arbeidet går sammen med innsats og lærelyst, og at trivsel med det faglige arbeidet øker når undervisningen er tilpasset elevenes forutsetninger.

En analyse av tilleggsspørsmålene om tilpasset opplæring (kun på spørreskjema for ungdomstrinnet og videregående) viser at dette er et nøkkelbegrep for å forstå elevenes opplevelse av skolen. Tilpassing av undervisningen har ifølge forfatterne positiv effekt på mange av elevenes opplevelser og vurdering av skolen: følelse av å ha kontakt med lærerne, følelse av sosial inkludering, opplevelse av å få støtte og hjelp fra lærerne, følelse av å få støtte og hjelp fra medelevene, trivsel med skolearbeidet, trivsel med lærerne, innsats, interesse for å lære på skolen og generell tilfredshet med skolen. Men mange elever opplever at undervisningen i liten grad er tilpasset deres nivå. Omtrent 30 % av elevene er helt eller delvis uenige i at undervisningen er tilpasset deres faglige nivå, og i at undervisningen er lagt opp slik at de lærer mest mulig. Og nesten 60 % er helt eller delvis uenige i at elevene på deres skole i stor grad er med på å sette egne læringsmål.

Elevinspektørene viser ingen store forskjeller mellom klassetrinnene når det gjelder elevenes opplevelse av skolen. Generelt sett er det også få og små endringer i resultatene fra 2004 til 2005. De forskjellene som utmerker seg tyder på at elevenes opplevelse av faglig medinnflytelse og medvirkning i å bestemme regler på skolen er noe redusert fra i fjor.